

ΦΙΛΕΛΛΗΝ ΠΟΙΗΤΗΣ ΕΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΟΣ

ΥΠΟ

Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

◆◆◆◆◆

Σ. Κ. Σακελλαρόπουλος

ΟΤΕ πρό τινος χρόνου λόγιός τις ἀνὴρ ὑπέβαλεν εἰς τὴν ἐν Παρισίοις Σχολὴν τῶν Γραμμάτων πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ διδακτορικοῦ ἀξιώματος εἰδικὴν πραγματείαν περὶ τοῦ ποιητοῦ Νεπομουκηνοῦ Λεμερσιέ (α), ἐξέφρασαν πολλοὶ τὴν ἀπορίαν ἂν ὁ ποιητὴς ἐκεῖνος ἦτο τῶ ὄντι καὶ ἄξιός ἰδίας μελέτης. Πολλοὶ ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, ἔλεγον, πρέπει ἀληθῶς ὑπὸ μεταγενεστέρων λογίων νὰ ἀνασύρῳνται ἀπὸ τῆς

λήθης, εἰς ἣν τυχὸν περιέπεσαν, ἀλλὰ διὰ δύο λόγους, ἢ διότι παρεξηγηθέντες ὑπὸ τῶν συγχρόνων ἠδικήθησαν καὶ τούτου ἔνεκα καθῆκον ἔχει ἡ ἐπιστημονικὴ κριτικὴ νὰ στήσῃ ὀρθίαν τὴν μνήμην τῶν ἀποδίδουσα δικαιοσύνην ἔστω καὶ βραδέως εἰς αὐτοὺς ἢ, τούναντίον, διότι παρ' ἄξιόν ὑπὸ τῶν συγχρόνων ἐκτιμηθέντες καλὸν εἶναι νὰ ἐρευνηθῇ τίνων ἔνεκα λόγων πλανηθέντες ἐκεῖνοι ὑπὲρ τὸ δέον ἐξετίμησαν ἄνδρας μικρᾶς ἢ καὶ οὐδεμιᾶς ἀξίας. Ἄλλ' ὁ Λεμερσιέ, ἔλεγον, εἰς οὐδετέρων τῶν κατηγοριῶν τούτων εἶναι πρέπον νὰ καταταχθῇ οὔτε οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ τὸν ὑπερετίμησαν, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας μάλιστα

(α) Essai sur la vie et les œuvres de Nepomucène Lemercier Thèse présentée à la Faculté des Lettres de Paris, par G. Vauthier, Toulouse 1886.

καὶ ὡς δραματικὸς καὶ ὡς λυρικός ποιητὴς περιέπιπτεν ἀπὸ ἀποτυχίας εἰς ἀποτυχίαν, ἀπαξ μόνον καὶ παροδικῶς θαυμασθείσης τῆς δραματικῆς του τέχνης, ὅτε ἐδιδάχθη ὁ Ἀγαμέμνων αὐτοῦ, οὔτε πάλιν ἡ περὶ αὐτοῦ κρίσις τῆς συγχρόνου γενεᾶς ἀποδεικνύεται πεπληνημένη. Καὶ ὁμως δὲν ἐθεωρήθη περιττὴ καὶ ματαία πᾶσα περὶ τοῦ ποιητοῦ καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ μελέτη. Ἄν δηλαδή ὁ ἐπίμονος ποιητὴς τόσων δραμάτων ἀποτυχόντων καὶ συγγραφεὺς τόσων βιβλίων οὐδόλως ἀναγινωσκομένων δὲν ἠδυνήθη νὰ παρκαγάγῃ τι βιώσιμον εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον, ἀλλὰ τοῦλάχιστον, ἕνεκα τῆς περὶ τὸ νεωτερίζειν μανίας, ἣτις κατεῖχεν αὐτὸν, ἕνεκα τῆς περιέργου αὐτοῦ φιλοδοξίας καὶ τῆς καθ' ὑπερβολὴν μεγάλης καὶ ἐνδελεχοῦς ποικιλίας τῶν προσπαθειῶν αὐτοῦ εἰς τὸ νὰ διαπρέψῃ εἰς πλεῖστα εἶδη τοῦ λόγου, παρέχει εἰς ἡμᾶς ἀξιοσπούδαστον παράδειγμα τῆς πνευματικῆς κατχυστάσεως τῶν συγγραφέων τῆς ἐποχῆς του (α).

Καὶ οὕτω μὲν ἔκρινον περὶ τῆς γενομένης ἀποπειράς τοῦ νὰ ἀναστηθῇ ἡ μνήμη τοῦ Γάλλου ποιητοῦ οἱ συμπολιταὶ αὐτοῦ, ἀλλ' ἡμεῖς ἔχομέν πως ἐνδιαφέρον καὶ δι' ἄλλον ἀκόμη λόγον νὰ μὴ ἀφήσωμεν αὐτὸν ἐντελῶς ἐλησημονημένον παρ' ἡμῶν, διότι ἀνήκει καὶ ὁ Λεμερσιέ εἰς τὴν μεγάλην καὶ εὐγενῆ χορεῖαν τῶν φιλελλήνων ποιητῶν.

Μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν εἰς ὧν τὴν καρδίαν ἤναψε πῦρ ἐνθουσιασμοῦ ὁ ὑπὲρ ἐλευθερώσεως ἀγῶν τῶν Ἑλλήνων φυσικώτατον εἶναι: ὅτι ὑπῆρξαν καὶ πολλοὶ ποιηταὶ εἴτε ἀμέσως τὰ κατορθώματα τῶν ἐλληνικῶν ὀπλῶν ὑμνήσαντες εἴτε ἐμμέσως ὑπ' αὐτῶν ἐμπνευσθέντες, τούτους δὲ πάντας ἐπισκιάζουσι μάλιστα ὁ Βύρων καὶ ὁ Βίκτωρ Οὐγὼ ὑπὸ τινι δὲ ἔποψιν καὶ ὁ Ἑστεμμένος ἐκεῖνος τῆς ἐλληνικῆς δόξης ψάλτης, τοῦ ὁποίου τὴν ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἑκατονταετηρίδα συνεώρταζε χθὲς ἀκόμη μετὰ τῆς Βαυαρίας καὶ ἡ εὐγνωμονοῦσα Ἑλλάς.

Ὁ Λεμερσιέ (Népomucène - Louis Lemercier), προκάτοχος τοῦ Βίκτωρος Οὐγὼ ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ, ἐγεννήθη ἐν Παρίσις κατὰ τὸ 1772 καὶ ἀπέθανεν ἐξήχοντα καὶ ὀκτὼ

ἐτῶν τὴν ἡλικίαν κατὰ τὸ 1850. Πολυγραφώτατος ὢν (α) ἔγραψε τραγωδίας, ὧν ἡ ἀρίστη καὶ καθ' ὅλου τὸ ἄριστον ἔργον τοῦ εἶναι ὁ Ἀγαμέμνων (1797), κωμωδίας, ἱστορικὰς κωμωδίας, λυρικά ποιήματα μεγάλα καὶ μικρά, ἐπικὸν ποίημα Ἀτλαντιάδα, ἐν ᾗ ἡ φαντασία τοῦ ἐγέννησεν ὀλέκληρον καινοφανῆ μυθολογίαν δια τῆς προσωποποιήσεως ἡ μᾶλλον θεοποιήσεως τοῦ ὀξυγόνου, τῆς βαρύτητος τοῦ φωσφόρου, κτλ. καὶ ἥς ἤρως εἶναι ὁ μεγάλωνυμος Νεύτων (1812), σατυρικὸν ποίημα τὴν Πανυποκρισιάδα, ἀναλυτικὴν σειρὰν μαθημάτων γαλλικῆς γραμματικῆς καὶ ἄλλα. Ἦτο δὲ καθ' ὑπερβολὴν τολμηρὸς κατὰ τε τὰ διανοήματα καὶ τὴν ἔκφρασιν, παραδοξολόγος καὶ ἀλλοκότου πρωτοτυπίας, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, μάλιστα δὲ τοῖς ποιητικαῖς, τὰ ὅποια ὅμως ἐλαχίστα ἀναγινώσκονται, ἀνευρίσκονται ἀναμῖξ καὶ μέρη κάλλιστα καὶ ἱκανῶς λαμπρά, ἀλλὰ καὶ παραδοξολογήματα καὶ μωραὶ καὶ ψυχρολογήματα ἀνάμυρα καὶ γελοῖα. Τὸν εἶχε δὲ καταλάβῃ ἡ τολμηρὰ ιδέα καὶ ἐπίνοια νὰ μεταρρυθμίσῃ τὴν γαλλικὴν σκηνὴν ἀπαλάττων τὸ δρᾶμα ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν κλασικῶν καὶ μάλιστα ἀπὸ τῶν περιχλήτων τριῶν ἐνοστήτων καὶ ἀποτρέπων αὐτὸ ἀπὸ ὁδοῦ, ἣν ἐνόμιζε πεπατημένην. Ἀλλ' ὅμως τὴν μεταρρύθμισιν κατὰ τε τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν φράσιν προσεπάθησε νὰ κατορθώσῃ διὰ τοῦ γελοίου καὶ ἀλλοκότου τρόπου, ὃν ὑπεδείξαμεν καὶ ὀχιάσπαζόμενος τὰς νέας ἀρχὰς τῆς σχολῆς τῶν ῥωμαντικῶν, ἥτις τότε εἶχεν ἀρχίσῃ νὰ ζῇ καὶ νὰ ἐνεργῇ καὶ καθ' ἥς εἶχε κηρύξῃ ἀμείλικτον πόλεμον. Ἐν τινι μάλιστα δημομορσιεύματί του, ὅπερ καὶ παράξενον εἶναι καὶ παράδοξον ἔχει τὴν ἐπιγραφὴν (β), ὑπὸ τόσῃς κατέχεται ὀργῇ κατὰ τοῦ ἀληθινοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ῥωμαντικῶν, τοῦ Οὐγὼ, ὥστε μετὰ Ἰουβεναλείου ἀγανακτήσεως ἀναφωνεῖ:

Avec impunité les Hugo font des vers!

(α) Περὶ τὰ ἐξήκοντα ἔργα τοῦ μεγάλα καὶ μικρὰ ἑμμετρα καὶ πεζὰ ἀναφέρουσιν οἱ βιβλιογράφοι καὶ πρὸς τούτοις ἐπτὰ δρᾶματα διδασκόμενα μὲν ἀπὸ σκηνῆς, ἀλλὰ μὴ δημοσιευθέντα.

(β) *Caïn ou le premier meurtre, parodie — mélodrame* (en prose), mêlée de couplets, en trois actes, précédée d'un prologue. Paris 1829.

Καὶ ὁμῶς θαυμαστὸν εἶναι ὅτι ὑπὸ τινων ἀναγράφεται ὁ Λεμερσιέ ἕνεκα τῶν μεταρρυθμιστικῶν του τάσεων ὡς ἀρχηγὸς τῆς νέας σχολῆς, non tantis culpandus virtutibus, ὡς εὐφυῶς ἄρα καὶ εἰρωνικῶς ὑποσημειοῖ κατὰ τὸν Τάκитον ὁ Demogeot ἐν τῇ Ἱστορίᾳ του τῆς γαλλικῆς γραμματείας.

Ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὰ κατ' ἐξοχὴν ἐνδιαφέροντα ἡμᾶς τοὺς "Ἑλληνας εἶναι τὰ εἰς δύο τεύχη (1824 καὶ 1825) δημοσιευθέντα Ἡρωϊκὰ ᾠσματα (α) ἐμμέτρως μεταφρασθέντα ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν δημοτικῶν ᾠμάτων τοῦ Φωριέλ. Ἐξέλεξε δὲ ὁ ποιητὴς πρὸς ἑμμετρον μετάφρασιν, ὡς αὐτὸς λέγει ἐν τῷ ἐνθουσιῶδει ὑπὲρ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος προλόγῳ, ὃν ἔχει προτάξῃ τοῦ πρώτου τεύχους, ἐκείνα τῶν ἑλληνικῶν ᾠμάτων, ἐν οἷς εἶναι κάλλιον ἀποτετυπωμένα τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τὰ πεφημισμένα ὀνόματα τῶν Ἀρματωλῶν καὶ τῶν Κλεφτῶν. Ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ προτάσσονται ὀκτὼ ᾠσματα διεκτραγωδοῦντα τὴν καταστροφὴν τῶν Σουλιωτῶν, ὧν ἡ πατρίς ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἐστία τῆς ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως, τὰ ὁποῖα ἐνέπνευσαν εἰς τὸν ποιητὴν τὰ Voyages en Grèce τοῦ Πουκεδὶλ. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ βιβλίου λαβὼν μετέφρασεν ὁ Λεμερσιέ καὶ τὸν μετὰ τὰ σουλιωτικὰ ᾠσματα hymne funèbre sur Parga, εἰς ὃν ἀκολουθοῦσι τὰ κυρίως ἡρωϊκὰ ᾠσματα τὰ ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ Φωριέλ ληφθέντα. Μετὰ δὲ τὸ τέλος ἐκάστου ᾠματος παραθέτει ὁ ποιητὴς ἐπεξηγηματικὴν σημείωσιν.

(α) Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι: Chants héroïques des montagnards et matelots Grecs, traduits en vers français par M. Népomucène L. Lemerrier, de l'Institut de France (Académie Française). Paris. Urbain Canel, libraire, Rue Saint-André-des-Arts No 30. Audin, Quai des Augustins No 25. 1824. Καὶ: Suite des chants héroïques et populaires des soldats et matelots Grecs κτλ. (ὅπως τὸ πρῶτον) 1825. Τὸ δεῦτερον τεῦχος δὲν ἡδυνήθηεν νὰ εὗρω ἐν Ἀθήναις. Τὸ πρῶτον ἔχει ἀναγεγραμμένους ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ τοὺς ἐξῆς στίχους:

"Οποῖος τυράννους δὲν ψηρεῖ, — Κ' ἐλεύθερος 'ς τὸν κόσμον ζῇ.
Δόξα, τιμὴ, ζωὴ του — Εἶν' μόνον τὸ σπαθί του.

Περὶ τῆς ἐμμέτρου μεταφράσεως τοῦ Λεμερσιέ ὁρθῶς λέγει ὁ γράφων ἐν τῇ *Revue Critique* περὶ τῆς πραγματείας τοῦ Vauthier ὅτι ποῦ μὲν ὁ ποιητής, φροντίζων πάντοτε νὰ μὲνη πιστὸς εἰς τοὺς κλασικοὺς κανόνας, ἐπινοεῖ περιέρχους μεταφορὰς καὶ ὀνομάζει τὴν σούβλαν, δι' ἧς ὁ κλέφτης ψῆνει τὸ σρακτόν του «le dard aigu roulant sur une flamme ardente,» ποῦ δὲ στιχουργεῖ κατὰ λέξιν τὴν πεζογραφίαν τοῦ Φωριέλ. Περιλαμβάνει δὲ τὸ πρῶτον τεῦχος τῆς συλλογῆς, ὅπερ καὶ μόνον ἔχω πρὸς φιλμῶν τριάκοντα καὶ ἐννέα ἄσματα.

Πλὴν τῶν δύο τούτων τευχῶν ἐξέδωκεν ὁ Λεμερσιέ καὶ τραγωδίαν εἰς πέντε πράξεις μὴ διδαχθεῖσαν ἀπὸ σκηνῆς καὶ ἐπιγραφομένην Οἱ μάρτυρες τοῦ Σουλίου (α). Περὶ τῆς τραγωδίας ταύτης λέγει ὁ ποιητής ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ πρώτου τεύχους τῶν *Chants héroïques* (σελ. 8), ὅστις πρόλογος ἐπιγράφεται *Considération sur les chants populaires de l'Épire et de la Morée*, τὰ ἐξῆς: «Ἡ μακροχρόνιος τῶν Σουλιωτῶν ἀντίστασις καὶ ἡ ὑπὸ τῆς μανίας τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ τῶν Ἰωαννίνων καταστροφὴ αὐτῶν, τὰ ὅποια τόσον ἐπιτυχῶς περιέγραψεν εἰς τὰ *Voyages* αὐτοῦ ὁ λόγιος κ. Πουκεδὶλ, πρώην Γενικὸς Πρόξενος ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἔδωσαν εἰς ἐμὲ ὑπέθεσιν τραγωδίας, ἣν ἀπὸ ἐνὸς ἡδὴ ἔτους ἔχω φιλοπονήσῃ ἐπιγραφομένην Οἱ μάρτυρες τοῦ Σουλίου. Τὸ διεξοδικόν τοῦτο δρᾶμα ἐλπίζω ὅτι θὰ ἀποδείξῃ ὅτι τῆς νεωτέρας Ἡπείρου τὰ κατορθώματα δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἄξια τῆς ἡμετέρας Μελοπομένης ἢ τὰ τῆς ἀρχαίας κτλ.» Δὲν ἠδυνήθη δυστυχῶς καὶ τοὺς Μάρτυρας τοῦ Σουλίου νὰ εὕρω ἐν Ἀθήναις. Τὸ δρᾶμα τοῦτο χαρακτηρίζουσιν ὡς ἀλλόκοτον πάντες οἱ μνημονεύοντες αὐτοῦ. «Δὲν εἶναι δὲ μόνον, λέγει ὁ κ. A. Rebelliau ἐν τῇ *Revue Critique*, σύμπτωμα τῆς ἐνθουσιώδους καταστάσεως, ἐν ᾗ εὐρίσκετο ἐν ἔτει 1824 εἰς ποιητῆς φιλέλληνα, φίλος τοῦ Πουκεδὶλ καὶ τοῦ Φωριέλ, ἀλλ' εἶναι ἀκόμη τεκμήριον τῆς ῥωμαντικῆς μανίας τοῦ νὰ τηρῇται μέχρι τῶν ἐλαχίστων ἐν τῇ ποιήσει ἄκρα ἱστορικὴ ἀκρίβεια, εἰς ἣν μανίαν εἶχον τότε περιπέση καὶ τινες τῶν πιστοτάτων ὁπαδῶν τῆς κλασικῆς

(α) *Les martyrs de Souli, ou l'Épire moderne. Tragédie en 5 actes.* Paris (Urbain Canel) 1825 in 8o.

παραδόσεως. Ἐν τῷ δράματι λοιπὸν τούτῳ ἵνα κάλλιον τη-
ρηθῇ ὁ χαρχητὴρ τῆς ιστορικῆς ἀληθείας, ἐνόμισε πρέπον ὁ
ποιητὴς νὰ εἰσαγάγῃ αἰθίοπα ὁμιλοῦντα μὲν εἰςγαλλικοὺς στί-
χους, ἀλλὰ διαστρεβλῶνοντα κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ὁμοφύλων
του τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν. » Φέρει δὲ ὁ γρά-φων ὡς παρά-
δειγμα τῆς ἀλλοκότου ταύτης τοῦ Λεμερσιὲ ἐπινοίας μεταξὺ
ἄλλων καὶ τοὺς ἐξῆς στίχους τοῦ αἰθίοπος :

**Oui, pervers se glisser tel que lâche serpent,
Monter au nid de l'aigle et l'atteindre en rampant ;
Mais du reptile, moi briser la tête impure.**

Ἄν συμπολίτης τοῦ ποιητοῦ φοβῆται μήπως ἡ ἀτέλεια τῆς
πραγματείας τοῦ G. Vauthier ἐμβάλη εἰς πειρασμὸν καὶ ἄλ-
λον καρτερικὸν φίλον ὀχληρὸν ἀναγνωσμάτων νὰ φιλοτεχνήσῃ
καὶ ἄλλην περὶ τοῦ Λεμερσιὲ πραγματείαν τελειότεραν καὶ
ἀκριβεστέραν, ἐν ᾧ θὰ ἤρμοζε λέγει (α), νὰ εἶχεν ὀριστικῶς
καταπαύσῃ πᾶς περὶ αὐτοῦ λόγος, ἡμεῖς ἀπ' ἐναντίας θὰ ηὐ-
χόμεθα νὰ ἐδλέπομεν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς γλῶσσαν πραγματείαν
εἰδικὴν ἀναφερομένην εἰς τὰ ἔργα τὰ ἰδία ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας
ἐνδιαφέροντα ξένου ποιητοῦ, ὅστις κρίνεται μὲν ἄξιος λήθης,
ἀλλ' ὃν ὅπωςδὴποτε ἐνέπνευσεν ἐν ἡμέραις πονηραῖς τοσοῦτον
ἐνθουσιωδῶς ἡ ἀγωνιζομένη Ἑλλάς.

(α) *Revue Critique* ἐνθα ἄνωτέρω.

